

Menning

listir
menningararfur
útvarp
málrækt
íþróttir
æskulýðsmál

Menntamálaráðuneytið
júlí 2010

Útgefandi: Menntamálaráðuneyti
Sölvhólsgötu 4
150 Reykjavík
Sími: 545 9500
Bréfasími: 562 3068
Netfang: postur@mrn.stjr.is
Veffang: www.menntamalaraduneyti.is

ISBN 978-9979-777-84-7

Efnisyfirlit

Stuðningur menntamálaráðuneytis við listir og ýmis menningarmál	6
Listir og ýmis menningarmál	7
Bókmenntir	9
Leiklist og aðrar sviðslistir	11
Myndlist	12
Tónlist	14
Kvikmyndalist	15
Menningararfur og safnamál	16
Menningarsamningar við sveitarfélög	20
Útvarp	23
Íþróttir	24
Æskulýðs- og tómstundamál	26
Fjárveitingar	28

Menningarmál

Menning er vandmeðfarið hugtak, m.a. að því leyti að skilgreining þess er óljós og mjög misjafnlega víðtæk. Í þessu samhengi er einkum fjallað um menningarmál sem heyra undir skrifstofu menningarmála sem er ein af skrifstofum mennta- og menningarmálaráðuneytis og falla ekki innan vébanda mennta- og vísindamála. Skilin milli þessara málaflokka eru að sjálfsögðu harla óglögg. Þannig er augljóst að skólar og vísindastofnanir gegna undirstöðuhlutverki í menningarlífi þjóðarinnar. Jafnframt er vert að benda á að í umfjöllun sem markast af ofangreindum ramma verða ýmsir mikilvægir þættir menningar afskiptir, svo sem þeir sem tengjast þjóðkirkjunni og öðrum trúarfélögum. Umgjörðin rúmar hins vegar listir í hefðbundnum skilningi, svo sem tónlist, leiklist, bókmenntir og kvikmyndir, fjölmiðla og varðveislu og miðlun menningararfsins. Undir menningarmál falla einnig íþróttá- og æskulýðsmál.

Meginhluti þess menningarstarfs sem unnið er í landinu er í höndum einstaklinga eða samtaka þeirra, án opinberrar íhlutunar um inntak og tilhögun starfseminnar. Þetta á við um listir, íþróttir og æskulýðsstarf og ýmsa fleiri þætti menningarmála. Dæmi um ríkisstofnanir sem standa sjálfar fyrir listastarfsemi eru Þjóðleikhúsið, Listasafn Íslands og Ríkisútvarpið. En að frátöldum rekstri nokkurra veigamikilla stofnana af því tagi lýtur hlutverk ríkisins á þessu sviði einkum að því að búa í hagin fyrir starf sem aðrir eiga frumkvæði að og stuðla að því eftir föngum að slíkt frumkvæði fái notið sín. Samningar mennta- og menningarmálaráðuneytis við sveitarfélög um menningarmál eru í þeim anda og hafa einnig að markmiði að styrkja stöðir menningarstarfs um allt land.

Í því starfi sem beinist að varðveislu menningararfs er stofnanahlutur hins opinbera fyrirferðarmikill. Flest meiri háttar söfn eru rekin eða kostuð af ríki eða sveitarfélögum, stundum í samvinnu. Einnig á þessu sviði er ábyrgðinni dreift á margar herðar. Hver og einn Íslendingur á sinn þátt í geymd og þróun menningararfleifðarinnar og hvernig henni verður skilað í hendur næstu kynslóða. Þetta er t.d. augljóst um grundvallarþátt eins og móðurmál.

Ráðuneytið leggur áherslu á sjálfstæði menningarstofnana ríkisins. Gerðir hafa verið árangursstjórnarsamningar við stofnanirnar þar sem þær setja starfsemi sinni markmið og forgangsraða verkefnum. Fjárveitingar úr sjóðum á vegum ráðuneytisins eru ákveðnar á faglegum grunni þar sem regla hæfilegrar fjarlægðar er höfð að leiðarljósi.

Stuðningur mennta- og menningarmálaráðuneytis við listir og ýmis menningarmál

Mennta- og menningarmálaráðuneyti fer með málefni lista og almennra menningarmála. Stuðningi ríkisins við listir og menningarmál er annars vegar ætlað að jafna aðstöðu og auðvelda landsmönnum að njóta lista og menningar og hins vegar að tryggja eðlilegan starfsgrundvöll listamanna. Starfsemi ríkisins á sviði lista beinist einkum að atvinnulistamönnum og listastofnunum. Stuðningur ríkisins við þennan málaflokk er eftirfarandi.

Rekstur listastofnana

Með rekstri listastofnana vill ríkið tryggja að landsmönnum gefist færi á að njóta lista sem atvinnumenn skapa og standast hæstu gæðakröfur auk þess að gefa atvinnumönnum færi á að iðka list sína við bestu aðstæður. Listastofnanirnar eru auk þess vettvangur íslenskrar listsköpunar og varðveislu menningararfs á sviði lista.

Bein framlög af fjárlögum til sjálfstæðra listastofnana o.fl. aðila

Ríkið veitir fjármunum til sjálfstæðra aðila sem reka listastofnanir, sem stofnað er til á svipuðum forsendum og ríkislistastofnanir og gefur með þeim hætti fleiri aðilum færi á að standa fyrir faglegri lista- og menningarstarfsemi. Hér undir falla einnig menningarsamningar við sveitarfélög.

Starfslaun til listamanna

Ríkið veitir starfsstyrki til atvinnulistamanna til að tryggja að þeir hafi möguleika á að sinna list sinni án tillits til ytri aðstæðna og með þeim hætti sjá til þess að listsköpun í landinu sé í háum gæðaflokki.

Rekstur verkefnasjóða á sviði lista og almennra menningarmála

Til að tryggja að fagleg og sjálfstæð listastarfsemi geti átt sér stað veitir menntamálaráðuneyti verkefnastyrki af ýmsu tagi auk þess að veita hópum listamanna styrki til að tryggja samfellu í rekstri og starfsemi. Hér er fagleg listsköpun og -túlkun sett í flokk með t.d. grunnrannsóknnum í vísindum.

Rekstur eða stuðningur við kynningu á íslenskum listum og listamönnum

Pátttaka listamanna í alþjóðlegu samstarfi er nauðsynleg til að efla listsköpun í landinu og verður ekki slitin frá annarri listastarfsemi. Ríkið styður listamenn til slíks samstarfs auk þess sem það stendur að kynningu á listum og annarri menningarstarfsemi erlendis.

Listir og ýmis menningarmál

Listamannalaun

Samkvæmt núgildandi lögum um listamannalaun nr. 57/2009 eru árlega veitt starfslaun til handa listamönnum úr sex sjóðum: launasjóði hönnuða, launasjóði myndlistarmanna, launasjóði rithöfunda, launasjóði sviðslistafólks, launasjóði tónlistarflytjenda og launasjóði tónskálda. Auk starfslauna er sjóðunum heimilt að veita náms- og ferðastyrki. Priggja manna stjórn listamannalauna hefur yfirumsjón með sjóðunum. Mennta- og menningarmálaráðherra skipar í stjórnina til þriggja ára í senn samkvæmt tilnefningu Bandalags íslenskra listamanna, Listaháskóla Íslands auk eins sem skipaður er án tilnefningar.

Tilgangur listamannalauna er að efla listsköpun í landinu og skapa listamönnum, sem starfslaun hljóta, grundvöll til þess að geta helgað sig óskiptir listsköpun sinni.

Samanlögð starfslaun miðast á árinu 2010 við 1325 mánaðarlaun, 1465 á árinu 2011 og 1600 frá og með árinu 2012. Starfslaun listamanna nema 266.737 kr. á mánuði á verðlagi fjárlaga 2009, en fjárhæðin kemur til endurskoðunar við afgreiðslu fjárlaga ár hvert með tilliti til þróunar launa, verðlags og efnahagsmála. Þeir listamenn sem njóta starfslauna í sex mánuði eða lengur skulu ekki gegna öðru fullu starfi á sama tíma og til þess er ætlast að þeir skili skýrslu um störf sín. Árið 2010 eru framlög skv. fjárlögum til launasjóða listamanna 373,8 millj. kr. www.listamannalaun.is. Starfslaunin skiptast í eftirtalda sjóði:

Launasjóður hönnuða

Launasjóður hönnuða veitir starfslaun og styrki sem svara til 20 mánaðarlauna á árinu 2010, 35 á árinu 2011 og 50 frá og með árinu 2012. Priggja manna nefnd, sem mennta- og menningarmálaráðherra skipar árlega samkvæmt tillögum samtaka hönnuða og arkitekta, úthlutar fé úr launasjóði hönnuða.

Launasjóður myndlistarmanna

Launasjóður myndlistarmanna veitir starfslaun og styrki sem svara til 360 mánaðarlauna á árinu 2010, 400 á árinu 2011 og 435 frá og með árinu 2012. Priggja manna nefnd, sem ráðherra skipar árlega samkvæmt tillögum Sambands íslenskra myndlistarmanna, úthlutar fé úr launasjóði myndlistarmanna.

Launasjóður rithöfunda

Launasjóður rithöfunda veitir starfslaun og styrki sem svara til 505 mánaðarlauna á árinu 2010, 530 á árinu 2011 og 555 frá og með árinu 2012. Priggja manna nefnd, sem ráðherra skipar árlega samkvæmt tillögum Rithöfunda-sambands Íslands, úthlutar fé úr launasjóði rithöfunda.

Launasjóður sviðslistafólks

Launasjóður sviðslistafólks veitir starfslaun og styrki sem svara til 160 mánaðarlauna á árinu 2010, 175 á árinu 2011 og 190 frá og með árinu 2012. Priggja manna nefnd, sem ráðherra skipar árlega samkvæmt tillögum Leiklistarsambands Íslands, úthlutar fé úr launasjóði sviðslistafólks.

Launasjóður tónlistarflytjenda

Launasjóður tónlistarflytjenda veitir starfslaun og styrki sem svara til 150 mánaðarlauna á árinu 2010, 165 á árinu 2011 og 180 frá og með árinu 2012. Priggja manna nefnd, sem ráðherra skipar árlega samkvæmt tilnefningum Félags íslenskra hljómlistarmanna (tveir fulltrúar) og Félags íslenskra tónlistarmanna (einn fulltrúi), úthlutar fé úr launasjóði tónlistarflytjenda.

Launasjóður tónskálda

Launasjóður tónskálda veitir starfslaun sem svara til 130 mánaðarlauna á árinu 2010, 160 á árinu 2011 og 190 frá og með árinu 2012. Priggja manna nefnd, sem ráðherra skipar árlega samkvæmt tillögum Tónskáldafélags Íslands (tveir fulltrúar) og Félags tónskálda og textahöfunda, úthlutar fé úr launasjóði tónskálda.

Meningarsjóður félagsheimila

Sjóðurinn starfar samkvæmt lögum um félagsheimili nr. 107/1970 með síðari breytingum og um starfsemi hans er nánar mælt í reglum um menningarsjóð félagsheimila nr. 296/1990. Hlutverk sjóðsins er einkum að veita styrki til að greiða ferða- og flutningskostnað vegna menningarviðburða úti á landi. Með stjórn sjóðsins fer menningarsjóðsnefnd, sem mennta- og menningarmálaráðherra skipar til fjögurra ára í senn, einn samkvæmt sameiginlegri tilnefningu Ungmennafélags Íslands og Kvenfélagasambands Íslands, einn samkvæmt sameiginlegri tilnefningu Bandalags íslenskra leikfélaga og Sambands íslenskra myndlistarmanna og einn án tilnefningar. Ekkert framlag til sjóðsins á fjárlögum 2010.

Launasjóður fræðiritahöfunda

Launasjóður fræðiritahöfunda starfar samkvæmt reglum nr. 268/1999. Sjóðurinn veitir árlega starfslaun. Rétt til að sækja um starfslaun úr sjóðnum hafa höfundar alþýðlegra fræðirita, handbóka, orðabóka og viðamikils upplýsingaefnis á íslensku í ýmsu formi. Stjórn Launasjóðs fræðiritahöfunda er skipuð af ráðherra til tveggja ára í senn, einn fulltrúi tilnefndur af Rannsóknarmiðstöð Íslands, einn fulltrúi tilnefndur af Hagþenki, félagi höfunda fræðirita og kennslugagna, og formaður skipaður án tilnefningar. Árið 2010 er framlag skv. fjárlögum 12,4 millj. kr.

Barnameningarsjóður

Barnameningarsjóður var stofnaður árið 1994 með framlagi frá menntamálaráðuneyti og honum hafa verið settar reglur nr. 246/1994. Tekjur sjóðsins eru árlegt framlag frá mennta- og menningarmálaráðuneyti og aðrar þær tekjur sem sjóðnum hlotnast. Hlutverk Barnameningarsjóðs er að styrkja verkefni á sviði lista og menningar sem unnin eru fyrir börn og/eða með virkri þátttöku þeirra. Stjórn Barnameningarsjóðs er skipuð af ráðherra til tveggja ára í senn og tilnefna Kennarasamband Íslands, Bandalag íslenskra listamanna og Æskulýðsráð hver sinn fulltrúa og tveir eru skipaðir án tilnefningar. Fyrsta úthlutun úr sjóðnum var árið 1995. Árið 2010 er framlag skv. fjárlögum 4,2 millj. kr.

Listahátíð í Reykjavík

Listahátíð í Reykjavík er stofnun með sérstaka stjórn. Markmið hennar er að undirbúa og halda í Reykjavík hátíðir þar sem fram fari listkynning á sviði tónlistar og söngs, leik- og danslistar, bókmennta, myndlistar og byggingalistar. Aðild að Listahátíð eiga mennta- og menningarmálaráðuneyti, Reykjavíkurborg, ýmis samtök listamanna og menningarstofnanir. Yfirstjórn Listahátíðar í Reykjavík er í höndum fulltrúaráðs. Undirbúningur og framkvæmd Listahátíðar er á ábyrgð stjórnar Listahátíðar og á ábyrgð listræns stjórnanda sem hún ræður. Í stjórninni eiga sæti þrír menn: Einn fulltrúi tilnefndur af mennta- og menningarmálaráðherra, einn fulltrúi tilnefndur af borgarstjórnunum í Reykjavík og einn kosinn á aðalfundi fulltrúaráðs Listahátíðar annað hvert ár. Mennta- og menningarmálaráðuneyti og Reykjavíkurborg ábyrgjast fjárstuðning við Listahátíð í Reykjavík samkvæmt sérstökum samningi um greiðslur fyrir það menningar- og kynningarstarf sem Listahátíð innir af hendi. Árið 2010 er framlag mennta- og menningarmálaráðuneytis til Listahátíðar 32,4 millj. kr. www.artfest.is

Bókmenntir

Almenningsbókasöfn

Í lögum um almenningsbókasöfn nr. 36/1997 er mælt fyrir um að allir landsmenn skulu eiga kost á að njóta þjónustu almenningsbókasafna og hlutverk þeirra er skilgreint þannig að þau séu upplýsinga- og menningarstofnanir fyrir almenning. Er öllum sveitarfélögum skylt að standa að slíkri þjónustu í samræmi við þessi lög. Almenningsbókasöfn skulu hvert og eitt haga starfi sínu þannig að komið verði við sem öflugastri samvinnu bókasafna í landinu um þjónustu við notendur.

Samkvæmt lögum teljast til almenningsbókasafna annars vegar bókasöfn fyrir almenning sem sveitarfélög reka og hins vegar bókasöfn á sjúkrahúsum, dvalarheimilum aldraðra og fangahúsum, rekin af hlutaðeigandi stofnunum.

Ráðgjafarnefnd um málefni almenningsbókasafna er skipuð af menntamálaráðherra til þriggja ára í senn. Í nefndinni eiga sæti þrír fulltrúar, einn tilnefndur af Sambandi íslenskra sveitarfélaga, annar af Landsbókasafni Íslands - Háskólabókasafni og hinn þriðji af Bókavardafélagi Íslands. Ráðherra skipar formann og varaformann úr hópi nefndarmanna.

Landsbókasafn Íslands - Háskólabókasafn

Landsbókasafn Íslands - Háskólabókasafn starfar samkvæmt lögum nr. 71/1994 með áorðnum breytingum og reglugerð nr. 706/1998 og lögum um skylduskil til safna nr. 20/2002.

Hlutverk þess er að annast söfnun og varðveislu hins skráða menningarefnis íslensku þjóðarinnar, afla alþjóðlegs ritakosts fyrir fræðasvið Háskóla Íslands og almennar þarfir og veita fræðasamfélaginu, nemendum Háskóla Íslands og öllum almenningi sem greiðastan aðgang að því efni sem safnið

hefur yfir að ráða. Ráðherra skipar fimm menn í stjórn bókasafnsins til fjögurra ára í senn, tvo tilnefnda af háskólaráði, einn tilnefndan af vísindanefnd Vísinda- og tækniráðs, einn tilnefndan af Bókavaraðafélagi Íslands og einn án tilnefningar. Ráðherra skipar landsbókavörð til fimm ára í senn. Árið 2010 er framlag skv. fjárlögum 656,1 millj. kr. www.bok.hi.is

Blindrabókasafn Íslands

Blindrabókasafn Íslands starfar samkvæmt lögum nr. 35/1982 og reglugerð nr. 201/1987 með áorðnum breytingum. Hlutverk þess er að sjá blindum, sjónskertum og öðrum þeim, sem ekki geta fært sér venjulegt prentað letur í nyt, fyrir alhliða bókasafnsþjónustu. Mennta- og menningarmálaráðuneytið skipar fimm manna stjórn Blindrabókasafns til fjögurra ára í senn. Tveir fulltrúar eru tilnefndir af Blindrafélaginu, samtökum blindra og sjónskertra á Íslandi, einn fulltrúi tilnefndur af Félagi íslenskra sérkennara, einn fulltrúi tilnefndur af Upplýsingum – Félagi bókasafns- og upplýsingafræða og einn fulltrúi menntamálaráðuneytisins. Stjórnin velur úr sínum hópi formann og varaformann. Ráðherra skipar forstöðumann Blindrabókasafns Íslands til fimm ára að fenginni umsögn stjórnar safnsins. Árið 2010 er framlag skv. fjárlögum 80,3 millj. kr. www.bbi.is

Bókmenntasjóður og greiðslur til höfunda vegna notkunar bóka á bókasöfnum

Bókmenntasjóður var stofnaður með lögum nr. 91/2007. Hlutverk hans er að efla íslenskar bókmenntir og bókaútgáfu. Sjóðurinn rækir hlutverk sitt með því að a) styrkja útgáfu frumsaminnna íslenskra skáldverka og vandaðra rita sem eru til þess fallin að efla íslenska menningu; b) styrkja útgáfu vandaðra erlendra bókmennta á íslenska tungu; c) stuðla að kynningu á íslenskum bókmenntum hér á landi og erlendis og d) sinna öðrum verkefnum er falla undir verksvið stjórnar bókmenntasjóðs. Bókmenntasjóður tekur við hlutverki Bókmenntakynningarsjóðs, Menningarsjóðs og þýðingarsjóðs. Stjórn bókmenntasjóðs er skipuð af mennta- og menningarmálamálaráðherra til þriggja ára í senn, tveir samkvæmt tilnefningu Rithöfundasambands Íslands, einn af Félagi íslenskra bókaútgefenda, einn af Hagþenki – félagi höfunda fræðirita og kennslugagna og formaður stjórnarinnar er skipaður án tilnefningar.

Einnig leysa lögin um bókmenntasjóð og fleira af hólmi lög um bókasafnssjóð höfunda nr. 33/1997. Í 3. kafla er mælt fyrir um greiðslur til höfunda vegna notkunar bóka þeirra á bókasöfnum. Sérstök úthlutunarnefnd annast úthlutun. Nefndin er skipuð af ráðherra til þriggja ára. Hagþenkir – félag höfunda fræðirita og kennslugagna -, Rithöfundasamband Íslands og Myndstef tilnefna einn fulltrúa hvert og tveir eru skipaðir án tilnefningar og skal annar vera formaður.

Árið 2010 er framlag skv. fjárlögum 42,5 millj. kr. til bókmenntasjóðs og 25,5 millj. kr. til greiðslna fyrir afnot á bókasöfnum. www.bok.is www.rsi.is

Leiklist og aðrar sviðslistir

Í leiklistarlögum nr. 138/1998 er kveðið á um að ríkið reki og kosti Þjóðleikhús og veiti árlega fé á fjárlögum til stuðnings annarri leiklistarstarfsemi, bæði atvinnumanna og áhugaleikfélaga. Slíkur fjárstuðningur getur auk almennrar leikstarfsemi tekið til barnleikhúsa, brúðuleikhúsa, óperustarfsemi og listdans.

Samkvæmt leiklistarlögum er gert ráð fyrir að sveitarstjórnir veiti fé til leiklistarstarfsemi í sveitarfélögum eftir því sem ákveðið verði í fjárhagsáætlun þeirra.

Leiklistarráð

Mennta- og menningarmálaráðherra skipar leiklistarráð til tveggja ára í senn. Í ráðinu eiga sæti þrír fulltrúar. Leiklistarsamband Íslands tilnefnir einn, Bandalag sjálfstæðra atvinnuleikhúsa tilnefnir einn, en einn er skipaður án tilnefningar og er hann formaður ráðsins. Helsta verkefni ráðsins er að gera tillögur til ráðherra um fjárveitingar til atvinnuleikhópa auk þess að veita umsögn um leiklistarerindi sem ráðuneytið vísar til þess. Þá getur leiklistarráð einnig að eigin frumkvæði beint ábendingum og tillögum til ráðuneytisins um leiklistarmálefni.

Þjóðleikhúsið

Þjóðleikhúsið starfar samkvæmt leiklistarlögum nr. 138/1998. Aðalverkefni þess er flutningur íslenskra og erlendra sjónleikja. Jafnframt skal Þjóðleikhúsið standa að flutningi á óperum og söngleikjum. Á hverju leikári skulu eitt eða fleiri viðfangsefni sérstaklega ætluð börnum. Þjóðleikhúsið skal leitast við að glæða áhuga landsmanna á leiklist og öðrum þeim listgreinum, sem leiksviði eru tengdar. Það skal kosta kapps um að efla íslenska leikritun og vera til fyrirmyndar um listrænan flutning viðfangsefna og meðferð íslenskrar tungu. Mennta- og menningarmálaráðherra skipar fimm manna þjóðleikhúsráð til fjögurra ára í senn. Félag íslenskra leikara tilnefnir einn fulltrúa og Félag leikstjóra á Íslandi annan en þrír eru skipaðir án tilnefningar og eru formaður og varaformaður skipaðir úr hópi ráðsmanna. Ráðherra skipar þjóðleikhússtjóra til fimm ára í senn, að fenginni umsögn þjóðleikhúsráðs. Árið 2010 er framlag skv. fjárlögum 707,8 millj. kr. www.leikhusid.is

Íslenski dansflokkurinn

Íslenski dansflokkurinn starfar samkvæmt reglum um starfsemi Íslenska dansflokksins nr. 14/2001 með áorðnum breytingum sbr. leiklistarlög nr. 138/1998. Hlutverk Íslenska dansflokksins er að sýna listdans, stuðla að nýsköpun í innlendri listdanssmíði og vera vettvangur til eflingar og framþróunar danslistar á Íslandi. Íslenska dansflokknum stjórnar listdansstjóri í samvinnu við stjórn dansflokksins, sem er þriggja manna stjórn skipuð af mennta- og menningarmálaráðherra til fjögurra ára í senn. Félag íslenskra listdansara tilnefnir einn fulltrúa en tveir fulltrúar skulu skipaðir án tilnefningar og skal annar þeirra vera formaður. Listdansstjóri er forstöðumaður dansflokksins og er skipaður af ráðherra til fimm ára í senn

að fenginni tillögu stjórnar. Árið 2010 er framlag skv. fjárlögum 120,4 millj. kr. www.id.is

Leiklist og ópera

Mennta- og menningarmálaráðuneyti og **Hafnarfjarðarleikhúsið Hermóður og Háðvör** hafa gert samning um 15 millj. kr. stuðning við starfsemi leikhússins á árinu 2010. www.hhh.is

Samkvæmt menningarsamningi við Akureyrarbæ um framlög til atvinnuleikhúss á vegum **Leikfélags Akureyrar** greiða Akureyrarbær og ríkissjóður jafnhátt framlag til starfseminnar. www.leikfelag.is

Íslenska óperan er sjálfseignarstofnun sem nýtur rekstrarframlags úr ríkissjóði. Mennta- og menningarmálaráðuneyti og stjórn Íslensku óperunnar hafa með sér samning um starfsemi óperunnar. Tilgangur hans er að stuðla að uppbyggingu samfelldrar og fjölbreyttrar óperustarfsemi á vegum Íslensku óperunnar, enda sé hún vettvangur fyrir íslenska óperusöngvara til að þeir geti notað menntun sína og hæfileika. Samningurinn gildi til ársloka 2009. Árið 2010 er framlag skv. fjárlögum 140,6 millj. kr. www.opera.is

Styrkjum til **starfsemi atvinnuleikhópa** úthlutar mennta- og menningarmálaráðuneyti að fengnum tillögum leiklistarráðs. Árið 2010 er framlag skv. fjárlögum 64,9 millj. kr.

Því fé sem veitt er í fjárlögum til **starfsemi áhugaleikfélaga** er úthlutað af ráðuneytinu að fengnum tillögum Bandalags íslenskra leikfélaga. Árið 2010 er framlag skv. fjárlögum 20 millj. kr.

Myndlist

Listasafn Íslands

Listasafn Íslands starfar samkvæmt lögum nr. 58/1988 með áorðnum breytingum. Listasafn Íslands skal vera meginsafn íslenskrar myndlistar í landinu og miðstöð rannsókna, heimildasöfnunar og kynningar á íslenskrri myndlist. Helstu verkefni safnsins eru: 1. Að afla svo fullkomins safns íslenskrar myndlistar sem unnt er, svo og viðurkenndra erlendra listaverka, skrá safnið, varðveita og sýna, innan lands og utan. 2. Rannsaka eftir föngum íslenskra myndlist frá lokum 19. aldar, annast fræðslustarfsemi, kynna verk safnsins og starfsemi þess, veita erlendum söfnum og öðrum opinberum aðilum faglega ráðgjöf og upplýsingar um íslenska myndlist eftir því sem við verður komið.

Mennta- og menningarmálaráðherra skipar fimm menn í safnráð. Forstöðumaður á sæti í safnráði samkvæmt stöðu sinni, en menntamálaráðherra skipar fjóra aðra menn í safnráð til þriggja ára í senn: tvo samkvæmt tilnefningu fulltrúaráðs Sambands íslenskra myndlistarmanna, einn úr hópi fastráðinna starfsmanna safnsins og formann án tilnefningar. Ráðherra skipar forstöðumann safnsins til fimm ára í senn að fenginni umsögn safnráðs. Árið 2010 er framlag á fjárlögum 179,7 millj. kr. <http://listasafn.is>

Listasafn Ásgríms Jónssonar er rekið sem deild í Listasafni Íslands.
<http://listasafn.is>

Listasafn Einars Jónssonar

Listasafn Einars Jónssonar starfar samkvæmt arfleðsluskrá Einars Jónssonar og Önnu Jørgensen konu hans dags. 11. september 1954. Arfleðsluskráin ber með sér að hlutverk safnsins sé að varðveita, sýna og rannsaka verk Einars Jónssonar, halda skrá yfir þau, heimildir um æviferil og fleira er tengist lífi og list listamannsins. Árið 2010 er framlag skv. fjárlögum 17,1 millj. kr.
www.skulptur.is

Listskreytingasjóður ríkisins

Um Listskreytingasjóð ríkisins gilda lög nr. 46/1998. Markmið hans er að fegra opinberar byggingar og umhverfi þeirra með listaverkum og stuðla þannig að listsköpun í landinu. Verja skal 1% af heildarbyggingarkostnaði opinberrar byggingar til listskreytingar hennar og umhverfis hennar. Einnig er fjárveiting á fjárlögum hvert ár til listskreytinga eldri bygginga. Stjórn Listskreytingasjóðs ríkisins skal skipuð af mennta- og menningarmálaráðherra þannig: Tveir menn samkvæmt tilnefningu Sambands íslenskra myndlistarmanna, einn samkvæmt tilnefningu Arkitektafélags Íslands, einn samkvæmt tilnefningu samstarfsnefndar um opinberar framkvæmdir og formaður skipaður án tilnefningar. Árið 2010 er framlag skv. fjárlögum 7,1 millj. kr. www.listskreytingasjodur.is

Myndhöfundasjóður Íslands

Á grundvelli laga nr. 60/2000 sér Myndhöfundasjóður Íslands – Myndstef um innheimtu og umsýslu fylgiráttargjalda frá 1. janúar 2001 skv. reglugerð nr. 486/2001 um fylgiráttargjald. Það ber að greiða af andvirði myndlistarverka og listmuna við sölu á listmunauppboðum og við endursölu þeirra í atvinnuskyni. Gjaldið fellur í hlut höfundar viðkomandi listaverks eða erfingja hans. Sé höfundaréttur fallinn niður eða í eigu íslenska ríkisins rennur fylgiráttargjaldið til Myndhöfundasjóðs Íslands - Myndstefs. www.myndstef.is

Kynningarmiðstöð íslenskrar myndlistar

Kynningarmiðstöð íslenskrar myndlistar er sjálfseignarstofnun, sem hefur að markmiði að stuðla að kynningu á íslenskri myndlist erlendis og þátttöku íslenskra myndlistarmanna í alþjóðlegu samstarfi. Aðilar að Kynningarmiðstöðinni eru Samband íslenskra myndlistarmanna, Myndstef, Listasafn Íslands, Listasafn Reykjavíkur, Listasafnið á Akureyri, Nýlistasafnið, Hafnarborg, Listasafn Kópavogs, Listasafn ASÍ og Útflutningsráð. Mennta- og menningarmálaráðuneyti veitir Kynningarmiðstöðinni framlög til rekstrar og til að veita styrki til þátttöku myndlistarmanna í verkefnum erlendis. Á árinu 2010 er framlag skv. fjárlögum 14,4 millj. kr. www.cia.is

Tónlist

Tónlistarráð og tónlistarsjóður

Tónlistarráð og tónlistarsjóður starfa skv. lögum nr. 76/2004. Mennta- og menningarmálaráðherra skipar í tónlistarráð og tilnefnir Samtónn einn þeirra en tveir eru skipaðir án tilnefninga. Hlutverk tónlistarráðs er að gera tillögur til ráðherra um úthlutanir styrkja úr tónlistarsjóði og vera honum til ráðgjafar um tónlistarmálefni. Úr tónlistarsjóði eru veittir styrkir til ýmissa tónlistarverkefna auk fastra styrkja skv. samningum til hljómsveita o.fl. aðila. Á árinu 2010 er framlag skv. fjárlögum 45,9 millj. kr.

Sinfóníuhljómsveit Íslands

Sinfóníuhljómsveit Íslands var stofnuð árið 1950 en starfar nú samkvæmt lögum nr. 36/1982 með áorðnum breytingum. Þar er kveðið svo á að starf hljómsveitarinnar miði að því að auðga tónmenningu Íslendinga, efla áhuga og þekkingu á æðri tónlist og gefa landsmönnum kost á að njóta hennar, m.a. með tónleikahaldi sem víðast um landið og með tónlistarflutningi í útvarp. Sérstök áhersla skal lögð á flutning og kynningu íslenskrar tónlistar. Í öllu starfi hljómsveitarinnar skal kappkosta að hafa sem best samstarf við þá aðila sem vinna að skyldum markmiðum. Að rekstri Sinfóníuhljómsveitar Íslands hafa staðið ríkissjóður, sem hefur greitt 56% rekstrarkostnaðar, Ríkisútvarpið 25%, borgarsjóður Reykjavíkur 18% og bæjarsjóður Seltjarnarness 1%. Frá árinu 2007 gilda ný lög um hljómsveitina þar sem rekstrarfyrirkomulaginu hefur verið breytt þannig að ríkissjóður greiðir hlut Ríkisútvarpsins og bæjarsjóðs Seltjarnarness. Við það hækkar hlutur ríkissjóðs í 82% rekstrarkostnaðar. Stjórn Sinfóníuhljómsveitarinnar er skipuð til fjögurra ára í senn, fimm mönnum, einum tilnefndum af Reykjavíkurborg, einum tilnefndum af starfsmannafélagi hljómsveitarinnar, einum tilnefndum af fjármálaráðuneytinu og einum tilnefndum af Ríkisútvarpinu. Mennta- og menningarmálaráðuneytið skipar formann án tilnefningar. Stjórn Sinfóníuhljómsveitarinnar ræður sér framkvæmdastjóra til 4 ára í senn. Á árinu 2010 er framlag skv. fjárlögum 655,6 millj. kr. www.sinfonia.is

Önnur verkefni á sviði tónlistar

Sinfóníuhljómsveit Norðurlands nýtur rekstrarstyrks af ríkisfé samkvæmt samningi við Akureyrarbæ um fjárframlög til menningarstarfsemi þar í bæ. Samkvæmt honum leggur Akureyrarbær einnig fram fé til starfsemi hljómsveitarinnar.

Íslensk tónverkamiðstöð, sem íslensk tónskáld standa að, fær rekstarframlag úr ríkissjóði og nemur það 11,6 millj. kr. árið 2010. Meginmarkmið hennar er að halda til haga og skrá íslenska samtímatónlist og kynna hana hérlandis sem og erlendis. Tónverkamiðstöðin miðlar einnig upplýsingum um íslenska tónlist, tónskáld og tónlistarlíf.

Tónlist fyrir alla er samstarfsverkefni ríkis og sveitarfélaga sem hefur það að markmiði að kynna íslenskum grunnskólabörnum ólíkar tegundir tónlistar. Framlag til verkefnisins á árinu 2010 er 6,3 millj. kr.

Auk þess sem að framan greinir veitir Alþingi á fjárlögum styrki til ýmissa tónlistarviðburða og verkefna á sviði tónlistar.

Kvikmyndalist

Kvikmyndasjóður og Kvikmyndamiðstöð Íslands

Kvikmyndamiðstöð Íslands starfar samkvæmt kvikmyndalögum nr. 137/2001. Helstu verkefni hennar eru að styrkja framleiðslu og dreifingu íslenskra kvikmynda með framlögum úr Kvikmyndasjóði, stuðla að kynningu, útbreiðslu og sölu á íslenskum kvikmyndum hér á landi og erlendis og afla upplýsinga um íslenskar kvikmyndir og gefa þær út, efla kvikmyndamenningu á Íslandi og stuðla að auknum samskiptum við erlenda aðila á sviði kvikmyndamála. Nánar um hlutverk Kvikmyndamiðstöðvar Íslands vísast til II. kafla laga nr. 137/2001 og reglugerðar um Kvikmyndasjóð nr. 229/2003 og síðari breytingu á reglugerð nr. 1066/2004. Mennta- og menningarmálaráðherra skipar sjö fulltrúa í kvikmyndaráð til þriggja ára í senn, formann og varaformann án tilnefningar, en hina fimm samkvæmt tilnefningum eftirtalinna aðila: Félags kvikmyndagerðarmanna, Framleiðendafélagsins - SÍK, Samtaka kvikmyndaleikstjóra, Félags kvikmyndahúsaeigenda og Bandalags íslenskra listamanna. Kvikmyndaráð veitir stjórnvöldum ráðgjöf um kvikmyndamálefni og gerir tillögur til ráðherra um stefnu og markmið opinberra aðgerða á sviði kvikmyndalistar. Mennta- og menningarmálaráðherra skipar forstöðumann Kvikmyndamiðstöðvar Íslands til fimm ára í senn, að fenginni umsögn kvikmyndaráðs. Árið 2010 er framlag skv. fjárlögum til Kvikmyndasjóðs 450 millj. kr. og til Kvikmyndamiðstöðvar 74 millj. kr. www.iff.is

Kvikmyndasafn Íslands

Kvikmyndasafn Íslands starfar samkvæmt kvikmyndalögum nr. 137/2001, lögum um skylduskil til safna nr. 20/2002 og reglugerð um skylduskil til safna nr. 982/2003. Hlutverk safnsins er að safna, skrásetja og varðveita íslenskar kvikmyndir, kvikmyndir sem eru samvinnuverkefni íslenskra og erlendra aðila og erlendar kvikmyndir sem teknar hafa verið á Íslandi, þ.m.t. að varðveita skilaskýlt efni samkvæmt lögum um skylduskil til safna. Auk þessa skal Kvikmyndasafn hafa eftirlit með skylduskilum kvikmyndaefnis samkvæmt lögum um skylduskil til safna, standa fyrir sýningum á innlendri og erlendri kvikmyndalist, sjá um viðhald og endurgerðir á kvikmyndum safnsins, skapa fræðimönnum og fagmönnum aðstöðu til að stunda kvikmyndafræðilegar rannsóknir og efla kvikmyndamenningu á Íslandi. Mennta- og menningarmálaráðherra skipar forstöðumann Kvikmyndasafns Íslands til fimm ára í senn. Árið 2010 er framlag skv. fjárlögum 50,6 millj. kr. www.kvikmyndasafn.is

Stuðningur mennta- og menningarmálaráðuneytis við söfn og málefni á sviði menningararfs

Mennta- og menningarmálaráðuneyti fer með málefni safna og menningararfs. Stuðningi ríkisins er ætlað að stuðla að verndun

menningarsögulegra minja og tryggja að íslenskum menningararfi verði skilað óspilltum til komandi kynslóða. Einnig að auðvelda aðgang og kynni þjóðarinnar af menningararfinum og greiða fyrir rannsóknum á honum. Stuðningur ríkisins við þennan málaflokk er eftirfarandi.

Rekstur menningarstofnana

Með rekstri menningarstofnana á sviði menningararfsmála vill ríkið stuðla að óháðum rannsóknum á menningararfinum og gefa almenningi færi á að kynnst menningarsögu þjóðarinnar. Stofnanirnar gegna auk þess stjórnsýsluhlutverki í tilteknum málaflokkum, svo sem við veitingu rannsóknarleyfa, friðun menningarminja o.fl.

Fjárstuðningur við aðrar stofnanir á sviði menningararfs

Auk þess að standa sjálft að rekstri menningarstofnana veitir ríkið fjármunum til sveitarfélaga og annarra aðila sem reka slíkar stofnanir og sem falla undir framangreind lög um söfn og menningararfsmál.

Rekstur sjóða er styrkja verkefni o.fl.

Til að tryggja faglegt starf á sviði menningararfs veitir ríkið verkefnastyrki af ýmsu tagi, t.d. til fornleifarannsókna, húsaverndar, sýninga og fleiri málefna.

Veiting rannsóknarleyfa og eftirlit með rannsóknum

Eins og að framan greinir er markmið ríkisins að tryggja að íslenskum menningararfi verði skilað óspilltum til komandi kynslóða. Liður í því er að hafa eftirlit með rannsóknum á fornleifum og menningarminjum.

Menningararfur og safnamál

Safnaráð - Safnasjóður

Safnaráð starfar á grundvelli safnalaga nr. 106/2001. Hlutverk ráðsins, sem jafnframt er samráðsvettvangur starfsemi lista- og minjasafna, er að hafa eftirlit með söfnum í eigu ríkisins og söfnum sem hljóta ríkisstyrki. Safnaráð úthlutar úr safnasjóði en hlutverk hans er að styrkja starfsemi safna sem safnalögin ná yfir, önnur en söfn í eigu ríkisins. Mennta- og menningarmálaráðherra skipar safnaráð til fjögurra ára í senn. Samband íslenskra sveitarfélaga tilnefni einn fulltrúa auk varamanns og Félag íslenskra safnamanna einn fulltrúa auk varamanns. Auk þeirra eiga sæti í ráðinu forstöðumenn höfuðsafna, þ.e. Listasafns Íslands, Þjóðminjasafns Íslands og Náttúruminjasafns Íslands og skulu þeir tilnefna varamenn í sinn stað. Árið 2010 eru framlög í safnasjóð 94,4 millj. kr. www.safnarad.is

Þjóðminjasafn Íslands

Þjóðminjasafn Íslands starfar samkvæmt lögum nr. 107/2001, nr. 106/2001 og reglugerð nr. 334/1998. Þjóðminjasafn Íslands er höfuðsafn á sviði þjóðminjavörslu. Það annast söfnun, skrásetningu, varðveislu og rannsóknir á minjum um menningarsögu þjóðarinnar og kynningu þeirra, innan lands og utan. Þjóðminjasafn Íslands er byggðasöfnum og öðrum minjasöfnum til ráðgjafar og stuðlar að samvinnu safna og samræmdri safnastefnu á sviði

Þjóðminjavörslunnar. Mennta- og menningarmálaráðherra skipar forstöðumann Þjóðminjasafns Íslands, Þjóðminjavörð, til fimm ára í senn. Árið 2010 eru framlög skv. fjárlögum um 468,6 millj. kr. www.natmus.is

Fornleifavernd ríkisins

Fornleifavernd ríkisins starfar samkvæmt lögum nr. 107/2001, ákvæðum í lögum um flutning menningarverðmæta til annarra landa nr. 105/2001, ákvæðum í lögum um húsafriðun nr. 104/2001, ákvæðum í skipulags- og byggingarlögum nr. 73/1997 með síðari breytingum og ákvæðum í lögum um mat á umhverfisáhrifum nr. 106/2000.

Fornleifavernd ríkisins er stjórnsýslustofnun og hlutverk hennar er að tryggja eftir föngum varðveislu menningarsögulegra minja í eigin umhverfi, auðvelda aðgang og kynni þjóðarinnar af menningarsögulegum minjum landsins og greiða fyrir rannsóknum á þeim. Stofnunin sér um leyfisveitingar vegna allra staðbundinna og tímabundinna fornleifarannsókna og hefur eftirlit með þeim. Jafnframt ákveður hún friðlýsingu fornleifa, minningarmarkna og kirkjugripa og jafnframt afléttingu slíkra kvaða. Mennta- og menningarmálaráðherra skipar forstöðumann Fornleifaverndar ríkisins til fimm ára í senn. Árið 2010 er framlag skv. fjárlögum 108,2 millj. kr. www.fornleifavernd.is

Fornleifanefnd er skipuð til fjögurra ára af mennta- og menningarmálaráðherra. Félög fornleifafræðinga tilnefna tvo fulltrúa og þrjú fulltrúar eru skipaðir án tilnefningar. Fornleifanefnd fjallar um mál sem skotið er til hennar á grundvelli 1. mgr., 7. gr. þjóðminjalaga, nr. 107/2001.

Fornleifasjóður

Umsýsla sjóðsins er í höndum þriggja manna stjórnar skipaðri af mennta- og menningarmálaráðherra. Einn fulltrúi skal skipaður samkvæmt tilnefningu Sambands íslenskra sveitarfélaga og tveir án tilnefningar. Stjórnin úthlutar úr sjóðnum styrkjum til rannsókna- og varðveisluverkefna. Tekjur sjóðsins eru framlag ríkissjóðs eftir því sem ákveðið er í fjárlögum auk annarra framlaga. Á árinu 2010 er framlag skv. fjárlögum 19,1 millj. kr.

Húsafriðunarnefnd

Húsafriðunarnefnd starfar samkvæmt lögum um húsafriðun nr. 104/2001. Hún gerir tillögur til mennta- og menningarmálaráðherra um varðveislu byggingararfs þjóðarinnar og metur hvaða hús er rétt að friða hverju sinni. Nefndin fer einnig með stjórn húsafriðunarsjóðs og ákveður styrki úr honum. Mennta- og menningarmálaráðherra skipar fimm menn í húsafriðunarnefnd til fjögurra ára í senn, einn fulltrúa tilnefndan af Arkitektafélagi Íslands, einn fulltrúa tilnefndan af Sambandi íslenskra sveitarfélaga og þrjú án tilnefningar. Forstöðumaður húsafriðunarnefndar er skipaður af mennta- og menningarmálaráðherra til fimm ára í senn. Árið 2010 er framlag skv. fjárlögum 74,8 millj. kr. www.hfrn.is

Húsafríðunarsjóður

Hlutverk Húsafríðunarsjóðs er að veita styrki til viðhalds, varðveislu og endurbóta á fríðuðum húsum og mannvirkjum. Heimilt er einnig að veita styrki til annarra húsa sem að dómi húsafríðunarnefndar hafa menningarsögulegt eða listrænt gildi. Sjóðurinn stuðlar einnig að byggingarsögulegum rannsóknum og útgáfu rita um þær. Húsafríðunarsjóður fær fé úr ríkissjóði samkvæmt ákvörðun fjárlaga hverju sinni, frá sveitarfélögum úr Jöfnunarsjóði sveitarfélaga auk frjálsra framlaga. Styrkveitingar úr sjóðnum eru flokkaðar eftir verkefnum og eru styrkir veittir til fríðaðra húsa, fríðaðra kirkna, húsa á safnasvæðum, rannsóknarverkefna, húsakannana og annarra verkefna, m.a. viðgerðir á húsum í eigu einstaklinga eða sveitarfélaga, sem ekki eru fríðuð en teljast merk að dómi húsafríðunarnefndar. Húsafríðunarnefnd stjórnar húsafríðunarsjóði. Á árinu 2010 er framlag í húsafríðunarsjóð skv. fjárlögum 141,0 millj. kr.

Örnefnanefnd

Örnefnanefnd fjallar um nafngiftir býla skv. 5., 7. og 8. gr. laga nr. 35/1953 og starfar á grundvelli reglugerðar nr. 136/1999. Jafnframt úrskurðar örnefnanefnd um hvaða örnefni verða sett á landabréf sé ágreiningur eða álitamál um það efni. Þá sker nefndin úr ágreiningi um ný götunöfn og sambærileg örnefni innan sveitarfélaga. Málsaðild eiga Landmælingar Íslands, aðrir kortagerðarmenn, Stofnun Árna Magnússonar í íslenskum fræðum, landeigendur, sveitarstjórnir og hlutadeigandi ráðuneyti, en um málsaðild fer að öðru leyti að hætti stjórnarsýslulaga. Heimilt er nefndinni að leita álits sérfræðinga áður en ákvarðanir eru teknar. Úrskurðum nefndarinnar er hægt að skjóta til ráðherra samkvæmt ákvæðum stjórnarsýslulaga. Mennta- og menningarmálaráðherra skipar örnefnanefnd til fjögurra ára í senn. Skal einn nefndarmanna tilnefndur af Stofnun Árna Magnússonar í íslenskum fræðum, annar af umhverfissráðuneyti en hinn þriðja, sem jafnframt er formaður nefndarinnar, skipar ráðherra án tilnefningar. www.ornefni.is

Þjóðskjalasafn Íslands

Samkvæmt lögum um Þjóðskjalasafn Íslands nr. 66/1985, með síðari breytingum, er hlutverk þess að safna og varðveita skjöl og aðrar skráðar heimildir þjóðarsögunnar til notkunar fyrir stjórnvöld, stofnanir og einstaklinga til þess að tryggja hagsmuni og réttindi þeirra og til notkunar við vísindalegar rannsóknir og fræðiiðkanir. Lögin kveða á um hvaða aðilum er skylt að afhenda Þjóðskjalasafni skjöl sín til varðveislu. Þjóðskjalasafni er falið eftirlit með starfsemi **héraðsskjalasafna** sbr. reglugerð nr. 283/1994 og lögin gera ráð fyrir að þau njóti árlegs styrks úr ríkissjóði samkvæmt því sem ákveðið er í fjárlögum hverju sinni. Fjárveiting í þessu skyni er í fjárlögum á lið Þjóðskjalasafns sem annast úthlutun styrkjanna. Mennta- og menningarmálaráðuneytið skipar stjórnarnefnd Þjóðskjalasafns til fjögurra ára í senn. Þjóðskjalavörður á sæti í nefndinni samkvæmt stöðu sinni. Einn nefndarmaður skal tilnefndur af Sagnfræðistofnun Háskóla Íslands, einn tilnefnir fastráðið starfsfólk Þjóðskjalasafns og einn er skipaður án tilnefningar. Mennta- og menningarmálaáðherra skipar formann úr hópi nefndarmanna. Ráðherra

skipar þjóðskjalavörð til fimm ára í senn að fenginni umsögn stjórnarnefndar safnsins. Árið 2010 er framlag skv. fjárlögum 296,1 millj. kr. www.archives.is

Stofnun Árna Magnússonar í íslenskum fræðum

Stofnun Árna Magnússonar í íslenskum fræðum tók til starfa 1. september 2006. Stofnunin starfar á grundvelli laga nr. 40/2006. Hlutverk stofnunarinnar er að vinna að rannsóknum í íslenskum fræðum og skyldum fræðigreinum, einkum á sviði íslenskrar tungu og bókmennta, að miðla þekkingu á þeim fræðum og varðveita og efla þau söfn sem henni eru falin eða hún á. Hlutverk sitt rækir stofnunin einkum með því að:

- a) afla frumgagna á fræðasviði sínu og varðveita þau, safna þjóðfræðum og heimildum um íslenskan orða- og nafnaforða og gera þessi drög aðgengileg fyrir fræðimenn og almenning;
- b) rannsaka handrit, þjóðfræðasöfn og aðrar heimildir um íslenska tungu, bókmenntir og sögu, sinna orðfræði- og nafnfræðirannsóknum og verkefnum á sviði tungutækni;
- c) stuðla að aukinni þekkingu á íslenskri tungu, eflingu hennar og varðveislu í ræðu og riti og veita ráðgjöf og leiðbeiningar um málfarsleg efni á fræðilegum grundvelli, þar á meðal um íðorð og nýyrði;
- d) efla samstaf á fræðasviðum stofnunarinnar á innlendum og erlendum vettvangi og auka þekkingu á íslenskum fræðum meðal almennings og í alþjóðlegu fræðasamfélagi og taka þátt í samstarfi um kennslu í íslensku og íslenskum fræðum erlendis;
- e) gefa út fræðirit, texta eftir handritum, þjóðfræðaefni og orða- og nafnabækur.

Stofnunin leysir af hólmi Íslenska málstöð, Orðabók Háskólans, Stofnun Árna Magnússonar á Íslandi, Stofnun Sigurðar Nordals og Örnefnastofnun Íslands. Hún er háskólastofnun með sérstakri stjórn og hefur sjálfstæðan fjárhag. Mennta- og menningarmálaráðherra skipar stofnuninni fimm manna stjórn til fjögurra ára í senn. Skulu þrír skipaðir samkvæmt tilnefningu háskólaráðs Háskóla Íslands og tveir án tilnefningar og er annar þeirra formaður stjórnar. Ráðherra skipar forstöðumann til fimm ára í senn að fenginni umsögn stjórnar stofnunarinnar. Árið 2010 er framlag skv. fjárlögum 263,9 millj. kr. www.arnastofnun.is

Íslensk málnefnd

Nefndin veitir stjórnvöldum ráðgjöf um málefni íslenskrar tungu og gerir tillögur til mennta- og menningarmálaráðherra um málstefnu, auk þess að álykta árlega um stöðu íslenskrar tungu. Málnefndin getur átt frumkvæði að ábendingum um það sem vel er gert og það sem betur má fara við meðferð íslenskrar tungu á opinberum vettvangi. Íslensk málnefnd semur íslenskar ritreglur sem gilda m.a. um stafsetningarkennslu í skólum og menntamálaráðherra gefur út. Mennta- og menningarmálaráðherra skipar Íslenska málnefnd til fjögurra ára. Í henni eiga sæti 15 menn. Hver eftirtalinna tilnefnir einn mann í nefndina: háskólaráð Háskóla Íslands,

Háskólinn á Akureyri, Háskólinn í Reykjavík, Listaháskóli Íslands, Kennaraháskóli Íslands, hugvísindadeild Háskóla Íslands, Ríkisútvarpið, Þjóðleikhúsið, Samtök móðurmálskennara, Rithöfundasamband Íslands, Bláðamannafélag Íslands, orðanefndir og Hagþenkir. Mennta- og menningarmálaráðherra skipar tvo nefndarmenn án tilnefningar og skal annar vera formaður og hinn varaformaður. Stofnun Árna Magnússonar í íslenskum fræðum er skrifstofa Íslenskrar málnefndar. www.arnastofnun.is

Málræktarsjóður

Málræktarsjóður starfar samkvæmt sérstakri skipulagsskrá, nr. 297/1995. Meginmarkmið hans er að beita sér fyrir og styðja hvers konar starfsemi til eflingar íslenskrar tungu og varðveislu hennar.

Dagur íslenskrar tungu

Hinn 16. nóvember 1995 samþykkti ríkisstjórnin að tillögu menntamálaráðherra, að 16. nóvember ár hvert, fæðingardagur Jónasar Hallgrímssonar, sé dagur íslenskrar tungu. Þann dag beitir menntamálaráðuneyti sér fyrir sérstöku átaki í þágu móðurmálsins og er dagurinn helgaður rækt við það. Við undirbúning er lögð áhersla á samvinnu við aðila á mörgum sviðum þjóðlífsins. www.menntamalaraduneyti.is/malaflokkar/Menning/dit/

Þjóðmenningarhúsið

Þjóðmenningarhúsið starfar skv. reglugerð nr. 265/2003. Hlutverk þess er að vera vettvangur til að kynna sögu og menningararf. Jafnframt skal þar látin í té aðstaða fyrir sýningar, fundi, samkomur og aðra viðburði. Þann 1. október 2009 færðist Þjóðmenningarhúsið yfir til mennta- og menningarmálaráðuneytis frá forsætisráðuneyti. Framlög á fjárlögum 2010 eru 94,8 m.kr. www.thjodmenning.is

Önnur verkefni á sviði menningararfs

Mennta- og menningarmálaráðuneyti styrkir starfsemi ýmissa stofnana og samtaka, sem stuðla að verndun og miðlun menningararfs þjóðarinnar. Á fjárlögum eru listar yfir þá aðila sem njóta fjárframlaga og spanna þau mjög vítt svið. Meðal stofnana sem fá framlög skv. samningum við ráðuneytið eru Snorrastofa í Reykholti, www.snorrastofa.is og Gunnarsstofnun á Skriðuklaustri, www.skriduklaustur.is/

Menningarsamningar við sveitarfélög

Tilgangur menningarsamninga við sveitarfélög er að efla menningarstarf og beina stuðningi ríkis og sveitarfélaga við slíkt starf í einn farveg. Jafnframt eru áhrif sveitarfélaga á forgangsröðun verkefna aukin. Ríkið leggur til framlög til samninganna en sveitarfélögin leggja jafnframt fram fé til sameiginlegra verkefna hvort heldur er með framlögum frá einkaaðilum eða með eigin framlögum. Framlög ríkisins á árinu 2010 nema alls 265 millj. kr.

til eftirfarandi átta menningarsamninga. Miðað er við að á árinu nemi framlag sveitarfélaganna a.m.k. 25%. Þá skulu sveitarfélögin greiða að lágmarki helming kostnaðar vegna starfsemi menningarráðs á árinu.

Menningarsamningur við Akureyri

Tilgangur samningsins er að efla Akureyri sem miðstöð menningarstarfs utan höfuðborgarsvæðisins í samræmi við stefnu stjórnvalda í byggðamálum. Stuðningi ríkis og bæjar við meginverkefni á menningarsviði er beint í einn farveg þannig að saman fari frumkvæði og ábyrgð á verkefnum. Samningurinn nær til framlaga ríkissjóðs til tiltekinna menningarverkefna á Akureyri fyrst og fremst til Leikfélags Akureyrar, Listasafns Akureyrar og Sinfóníuhljómsveitar Norðurlands. Framlög Akureyrarbæjar til samningsins nema í heildina ekki lægri fjárhæð en framlag ríkissjóðs á hverjum tíma. Samningurinn sem gildi til ársloka 2009 var endurnýjaður til eins árs. Á árinu 2010 er framlag ríkisins til samningsins 120 millj. kr.

Menningarsamningur við Austurland

Árið 2008 var endurnýjaður menningarsamningur við Austurland sem gildir til ársloka 2010.

Menningarráð Austurlands, sem er samstarfsvettvangur sveitarfélaganna og hefur meðal annars það hlutverk að standa fyrir öflugum þróunarstarfi í menningarmálum, úthlutar fjármagni til menningarverkefna á Austurlandi og annast framkvæmd samningsins. Samgönguráðuneyti er beinn aðili að samningnum ásamt menntamálaráðuneyti fyrir hönd stjórnvalda og þannig er leitast við að efla menningartengda ferðaþjónustu. Sveitarfélögin leggja fram fé til sameiginlegra verkefna með því að vinna að því að auka ráðstöfunarfé Menningarráðs Austurlands hvort heldur er með framlögum frá einkaaðilum eða með eigin framlögum. Einnig er kveðið á um það í samningnum að sveitarfélögin greiði mótframlag til menningarmiðstöðvanna á Austurlandi. Á árinu 2010 er framlag ríkisins til samningsins 41,5 millj. kr.

Menningarsamningur við Vesturland

Árið 2005 var undirritaður samningur sem gildi til ársloka 2008 um samstarf menntamálaráðuneytis og samgönguráðuneytis við 17 sveitarfélög á Vesturlandi um menningarmál og menningartengda ferðaþjónustu. Samningurinn var endurnýjaður fyrir árið 2010. Menningarráð Vesturlands er samstarfsvettvangur sveitarfélaganna og hefur meðal annars það hlutverk að standa fyrir öflugum þróunarstarfi í menningarmálum, úthluta fjármagni til menningarverkefna og verkefna á sviði menningartengdrar ferðaþjónustu á Vesturlandi, jafnframt því að annast framkvæmd samningsins. Sveitarfélögin leggja jafnframt fram fé til sameiginlegra verkefna hvort heldur er með framlögum frá einkaaðilum eða með eigin framlögum. Á árinu 2010 verður framlag ríkisins til samnings 25 millj. kr.

Menningarsamningur við Eyþing, samtök sveitarfélaga á Norðurlandi eystra

Í maí 2007 var undirritaður samningur sem gildi til ársloka 2009 um samstarf menntamálaráðuneytis og samgönguráðuneytis við 16 sveitarfélög á Norðurlandi eystra um menningarmál og menningartengda ferðaþjónustu. Tilgangur samningsins er að efla menningarstarf á Norðurlandi eystra og beina stuðningi ríkis og sveitarfélaganna við slíkt starf í einn farveg. Menningarráð Eyþings verður samstarfsvettvangur sveitarfélaganna og hefur meðal annars það hlutverk að standa fyrir öflugu þróunarstarfi í menningarmálum, úthluta fjármagni til menningarverkefna og verkefna á sviði menningartengdrar ferðaþjónustu á Norðurlandi eystra, jafnfamt því að annast framkvæmd samningsins. Samningurinn var endurnýjaður til eins árs 2010 og er framlag ríkisins til samningsins 25 millj. kr.

Menningarsamningur við sveitarfélög á Norðurlandi vestra

Í maí 2007 var undirritaður samningur sem gildi til ársloka 2009 um samstarf menntamálaráðuneytis og samgönguráðuneytis við sveitarfélög á Norðurlandi vestra um menningarmál og menningartengda ferðaþjónustu. Tilgangur samningsins er að efla menningarstarf á Norðurlandi vestra og beina stuðningi ríkis og sveitarfélaganna við slíkt starf í einn farveg. Menningarráð sveitarfélaganna verður samstarfsvettvangur þeirra og hefur það meðal annars það hlutverk að standa fyrir öflugu þróunarstarfi í menningarmálum, úthluta fjármagni til menningarverkefna og verkefna á sviði menningartengdrar ferðaþjónustu á Norðurlandi vestra, jafnfamt því að annast framkvæmd samningsins. Samningurinn var endurnýjaður fyrir árið 2010 og er framlag ríkisins til samningsins 25 millj. kr.

Menningarsamningur við sveitarfélög á Vestfjörðum

Í maí 2007 var undirritaður samningur sem gildi til ársloka 2009 um samstarf menntamálaráðuneytis og samgönguráðuneytis við 10 sveitarfélög á Vestfjörðum um menningarmál og menningartengda ferðaþjónustu. Tilgangur samningsins er að efla menningarstarf á Vestfjörðum og beina stuðningi ríkis og sveitarfélaganna við slíkt starf í einn farveg. Menningarráð Vestfjarða verður samstarfsvettvangur sveitarfélaganna og hefur meðal annars það hlutverk að standa fyrir öflugu þróunarstarfi í menningarmálum, úthluta fjármagni til menningarverkefna og verkefna á sviði menningartengdrar ferðaþjónustu á Vestfjörðum, jafnfamt því að annast framkvæmd samningsins. Samningurinn var endurnýjaður fyrir árið 2010 og er framlag ríkisins til samningsins 26 millj. kr.

Menningarsamningur við sveitarfélög á Suðurlandi

Í maí 2007 var undirritaður samningur sem gildi til ársloka 2009 um samstarf menntamálaráðuneytis og samgönguráðuneytis við 14 sveitarfélög á Suðurlandi um menningarmál og menningartengda ferðaþjónustu. Tilgangur samningsins er að efla menningarstarf á Suðurlandi og beina stuðningi ríkis og sveitarfélaganna við slíkt starf í einn farveg. Menningarráð Suðurlands verður samstarfsvettvangur sveitarfélaganna og hefur meðal annars það hlutverk að standa fyrir öflugu þróunarstarfi í menningarmálum, úthluta fjármagni til menningarverkefna og verkefna á sviði

menningartengdrar ferðaþjónustu á Suðurlandi, jafnframt því að annast framkvæmd samningsins. Samningurinn var endurnýjaður fyrir árið 2010 og er framlag ríkisins til samningsins 29,5 millj. kr.

Menningarsamningur við sveitarfélög á Suðurnesjum

Í maí 2007 var undirritaður samningur sem gildi til ársloka 2009 um samstarf menntamálaráðuneytis og samgönguráðuneytis við 5 sveitarfélög á Suðurnesjum um menningarmál og menningartengda ferðaþjónustu. Tilgangur samningsins er að efla menningarstarf á Suðurnesjum og beina stuðningi ríkis og sveitarfélaganna við slíkt starf í einn farveg. Menningarráð Suðurnesja verður samstarfsvettvangur sveitarfélaganna og hefur meðal annars það hlutverk að standa fyrir öflugum þróunarstarfi í menningarmálum, úthluta fjármagni til menningarverkefna og verkefna á sviði menningartengdrar ferðaþjónustu á Suðurnesjum, jafnframt því að annast framkvæmd samningsins. Samningurinn var endurnýjaður fyrir árið 2010 og er framlag ríkisins til samningsins 18 millj. kr.

Útvarp

Útvarpsréttarnefnd

Samkvæmt útvarpslögum nr. 53/2000 veitir útvarpsréttarnefnd leyfi til útvarps og fylgist með því að lagareglum um slík leyfi sé fylgt.

Ríkisútvarpið

Ríkisútvarpið er samkvæmt nýsamþykktum lögum á Alþingi sjálfstætt hlutafélag í eigu íslenska ríkisins. Megintekjustofnar þess eru afnotagjöld og gjöld fyrir auglýsingar í hljóðvarpi og sjónvarpi. Hætt verður að innheimta afnotagjöld og frá ágúst 2009 verður innheimt sérstakt útvarpsgjald sem skattstjórar leggja á samhliða álagningu opinberra gjalda. Í lögnum er kveðið á um að Ríkisútvarpið skuli senda út til alls landsins og næstu miða minnst eina hljóðvarpsdagskrá og eina sjónvarpsdagskrá árið um kring. Ríkisútvarpinu eru m.a. lagðar þær skyldur á herðar um dagskrárgerð að leggja rækt við íslenska tungu, sögu þjóðarinnar og menningararfleifið. Stjórn félagsins skal kosin á aðalfundi sem haldinn skal fyrir lok maímánaðar ár hvert. Hana skulu skipa fimm menn og jafnmargir til vara. Áður en kosið er til stjórnar á aðalfundi skulu fimm menn og jafn margir til vara kjörnir í hlutbundinni kosningu á Alþingi í stjórn félagsins. Starfssvið stjórnar Ríkisútvarpsins er meðal annars að ráða útvarpsstjóra, að taka allar meiri háttar ákvarðanir um rekstur félagsins og samþykkja fjárhagsáætlanir. Með nýju lögnum hefur jafnframt verið gerður samningur milli mennta- og menningarmálaráðuneytisins og Ríkisútvarpsins um útvarpsþjónustu í almannabágu, þar sem almannaðjónustuhlutverk Ríkisútvarpsins er nánar skilgreint. www.ruv.is

Stuðningur mennta- og menningarmálaráðuneytis við íþróttá- og æskulýðsmál

Umsvíf ríkisins á sviði almennra íþróttamála og æskulýðsmála eru að mjög litlu leyti stofnanabundin, ef undan er skilinn mikilvægur þáttur skólanna. Margs konar aðstaða til íþróttaiðkunar, svo og fyrir félags- og tómstundastarf ungs fólks, er starfrækt á vegum sveitarfélaga eða fyrir atbeina þeirra, en ekki síst er þetta vettvangur þar sem félagasamtök koma mjög við sögu.

Íþróttir

Um skipan íþróttamála eru í gildi íþróttalög nr. 64/1998. Samkvæmt þeim fer mennta- og menningarmálaráðuneyti með yfirumsjón íþróttamála að því leyti sem ríkið lætur þau til sín taka. Í því skyni aflar ráðuneytið upplýsinga um iðkun íþróttá í landinu og aðstöðu til íþróttastarfs og stuðlar að rannsóknum á sviði íþróttamála.

Íþróttanefnd - Íþróttasjóður

Íþróttanefnd hefur því hlutverki að gegna að vera mennta- og menningarmálaráðuneyti til ráðgjafar í íþróttamálum. Nefndin gerir tillögur til ráðuneytisins um fjárframlög til íþróttamála í fjárlögum og um úthlutun úr Íþróttasjóði. Fé það sem sjóðurinn hefur til ráðstöfunar samkvæmt ákvörðun Alþingis í fjárlögum hverju sinni skal veita til: sérstakra verkefna á vegum einstaklinga, íþróttafélaga og samtaka þeirra til að bæta aðstöðu til íþróttaiðkunar, útbreiðslu- og fræðsluverkefna, rannsókna og verkefna skv. 13. gr. íþróttalaga. Lögin gera ráð fyrir því að sveitarstjórnir veiti byggingarstyrki til íþróttafélaga og íþróttasamtaka eftir því sem ákveðið er í fjárhagsáætlun sveitarfélaga. Þá er og kveðið á um, að bygging íþróttamannvirkja í þágu skóla og til almenningsnota sé í verkahring sveitarfélaga. Mennta- og menningarmálaráðherra skipar íþróttanefnd en í henni eiga fimm menn sæti. Formaður er skipaður án tilnefningar, einn fulltrúi samkvæmt tillögu stjórnar Íþróttá- og Ólympíusambands Íslands, einn fulltrúi samkvæmt tillögu stjórnar Ungmennafélags Íslands, einn fulltrúi samkvæmt tillögu stjórnar Sambands íslenskra sveitarfélaga og einn fulltrúi samkvæmt tillögu íþróttakennaraskorar Kennaraháskóla Íslands. Á sama hátt eru varamenn skipaðir. Nefndin er skipuð til fjögurra ára í senn. Árið 2010 er framlag skv. fjárlögum til íþróttasjóðs 15,2 millj. kr. www.menntamalaraduneyti.is/afgreidsla/sjodir-og-eydublod/nr/1828

Íþróttá- og Ólympíusamband Íslands

Íþróttá- og Ólympíusamband Íslands og ýmis sérsambönd á sviði íþróttá njóta styrkja samkvæmt fjárlögum af fjárlagaliðnum ýmis íþróttamál. Tekjuöflun íþróttahreyfingarinnar af getraunastarfsemi er grundvölluð á lögum um getraunir nr. 59/1972 með síðari breytingum og lögum um talnagetraunir nr. 26/1986. Árið 2005 voru tekjur íþróttahreyfingarinnar vegna Íslenskra getrauna 83,1 millj. kr. og Íslenskrar getspar 227,6 millj. kr. Alþingi endurnýjaði leyfi Íþróttá- og Ólympíusambands Íslands,

Ungmennafélags Íslands og Öryrkjabandalags Íslands til ársins 2019 á starfrækslu talnagetrauna. www.isisport.is

Vetrariþróttamiðstöð Íslands á Akureyri

Árið 1995 var stofnað til samstarfsverkefnis menntamálaráðuneytis, Akureyrarbæjar, Íþróttasambands Íslands og Íþróttabandalags Akureyrar um uppbyggingu **Vetrariþróttamiðstöðvar Íslands á Akureyri**. Sett var reglugerð um miðstöðina reglugerð nr. 362/1995, sbr. reglugerð nr. 364/1995. Árið 2003 undirritaði menntamálaráðherra og bæjarstjóri Akureyrarbæjar samninga um rekstur og uppbyggingu Vetrariþróttamiðstöðvar Íslands á tímabilinu 2003 - 2008. Heildarframlag ríkisins vegna samninganna var 196,6 millj. kr. www.vmi.is/

Afrekssjóður ÍSÍ

Sameiginlegt markmið íþróttahreyfingarinnar er að Íslendingar eigi afreksmenn í íþróttum er skipi sér á bekk með þeim bestu í heiminum. Til að svo megi verða þarf margt að koma til, þ.m.t. að gefa afreksfólki tækifæri til að einbeita sér að því að efla hæfni sína og færni. Til að veita þessu markmiði stuðning var gerður samningur milli menntamálaráðuneytis og Íþrótt- og Ólympíusambands Íslands um að standa sameiginlega straum af kostnaði vegna starfsemi Afreksmannasjóðs Íslands og auka þar með það ráðstöfunarfé sem sjóðurinn hefur yfir að ráða til að veita styrki til fremstu íþróttamanna þjóðarinnar í því skyni að efla árangur íslensks afreksfólks á alþjóðavettvangi. Samkvæmt núgildandi samningi nemur framlag ríkisins á tímabilinu 2004-2008 140 millj.kr.

Launasjóður stórmeistara í skák

Launasjóður stórmeistara í skák var stofnaður skv. lögum 58/1990. Fyrst var veitt úr sjóðnum árið 1991. Markmið sjóðsins er að skapa íslenskum stórmeisturum í skák fjárhagslegan grundvöll til að helga sig skáklistinni. Þeir stórmeistarar sem þiggja laun úr sjóðnum hafa kennslu- og fræðsluskyldu við Skákskóla Íslands auk þess að sinna rannsóknum og tefla fyrir Íslands hönd. Stjórn sjóðsins er skipuð þremur mönnum og tilnefnir mennta- og menningarmálaráðherra tvo og Skáksamband Íslands einn. Annar fulltrúi mennta- og menningarmálaráðuneytis er jafnframt formaður. Árið 2010 er framlag skv. fjárlögum 17,2 millj. kr.

Skákskóli Íslands

Skákskóli Íslands hefur verið starfræktur af Skáksambandi Íslands í samvinnu við mennta- og menningarmálaráðuneyti frá árinu 1991 skv. lögum 76/1990. Hlutverk skólans er að annast skákkennslu og hafa með höndum hvers kyns fræðslu sem miðar að því að efla vöxt og viðgang skáklistarinnar á Íslandi. Skólinn heldur námskeið á landsvísi í samvinnu við skákhreyfinguna og skóla landsins. Stjórn skólans er skipuð þremur aðilum, til þriggja ára og skipar mennta- og menningarmálaráðherra einn og Skáksamband Íslands tvo í samráði við Félag íslenskra stórmeistara. Árið 2010 er framlag skv. fjárlögum 7,9 millj. kr. www.skakskolinn.is/

Æskulýðs- og tómstundamál

Í lögum um æskulýðsmál nr. 70/2007 er að finna meginreglur um opinberan stuðning við æskulýðs- og tómstundastarfsemi. Þeir aðilar sem gert er ráð fyrir að njóti slíks stuðnings eru samkvæmt lögum félög sem vinna að æskulýðsmálum á frjálsum áhugamannagrundvelli, svo og aðrir aðilar sem sinna einkum velferðarmálum ófélagsbundins æskufólks í skipulögðu starfi.

Æskulýðssjóður

Æskulýðssjóður starfar samkvæmt lögum nr. 70/2007. Stjórn Æskulýðssjóðs er skipuð þremur fulltrúum til tveggja ára í senn og gerir stjórnin tillögur til mennta- og menningarmálaráðherra um úthlutun úr sjóðnum.

Meginhlutverk sjóðsins er að styrkja sérstök verkefni á vegum æskulýðsfélaga og æskulýðssamtaka sem unnin eru fyrir börn og ungmenni og/eða með virkri þátttöku þeirra. Þjálfun æskulýðsleiðtoga og leiðbeinenda til virkrar þátttöku í æskulýðsstarfi, m.a. með námskeiðum og þátttöku í þeim. Nýjungar og tilraunir í félagsstarfi barna og ungmenna. Samstarfsverkefni æskulýðsfélaga og æskulýðssamtaka á sviði félagsstarfa.

Styrkir samkvæmt 1. mgr. taka ekki til árvissra eða fastra atburða í félagsstarfi, svo sem þinga, móta eða þess háttar atburða né ferða hópa. Auglýst er eftir umsóknum úr sjóðnum tvisvar á ári og er umsóknarfrestur auglýstur hverju sinni. Framlög á árinu 2010 eru 7,5 millj. kr. www.menntamalaraduneyti.is/afgreidsla/sjodir-og-eydublod/nr/2583

Æskulýðsráð

Mennta- og menningarmálaráðherra skipar Æskulýðsráð til tveggja ára. Formaður og varaformaður ráðsins eru skipaðir án tilnefningar, fimm fulltrúar eru tilnefndir af æskulýðssamtökum. Tveir fulltrúar eru tilnefndir af Sambandi íslenskra sveitarfélaga.

Hlutverk æskulýðsráðs er að vera stjórnvöldum til ráðgjafar í æskulýðsmálum, gera tillögur um áherslur og stefnumótun í málaflokknum, veita umsagnir um mál er varða æskulýðsstarfsemi, leitast við að efla æskulýðsstarfsemi félaga, félagasamtaka, skóla og sveitarfélaga og stuðla að samvinnu þessara aðila um æskulýðsmál, efna til funda og ráðstefna um æskulýðsmál, taka þátt í erlendu samstarfi um æskulýðsmál eftir nánari ákvörðun ráðherra, stuðla að þjálfun og menntun forystufólks, leiðbeinenda og sjálfboðaliða og sinna öðrum þeim verkefnum sem ráðherra kann að fela því.

Árleg fjárveiting á fjárlögum til æskulýðsmála rennur aðallega til stuðnings starfsemi ýmissa æskulýðssamtaka, annað hvort samkvæmt skiptingu í fjárlögum eða ákvörðun menntamálaráðuneytis. Á árinu 2010 er skv. fjárlögum 199,4 millj. kr. til æskulýðsmála.

Auk almenns stuðnings við starfsemi æskulýðssamtaka beinist starf mennta- og menningarmálaráðuneytis á þessu sviði m.a. að því að styrkja grundvöll félags- og tómstundastarfs og stuðla að útgáfu.

Æskulýðsrannsóknir

Frá árinu 1992 hefur mennta- og menningarmálaráðuneyti stuðlað að reglubundnum æskulýðsrannsóknum undir heitinu *Ungt fólk*. Rannsóknirnar eru mikilvægt tæki til að fylgjast með þáttum eins og menntun, menningu, tómstundum, íþróttaiðkun, líðan, áhugasviðum barna og ungmenna og framtíðarsýn íslenskra ungmenna. Rannsóknirnar *Ungt fólk* eru því mikilvægar bæði fyrir stjórnvöld og þá aðila svo sem æskulýðsamtök, íþróttasamtök og fjölmarga aðra er vinna með börnum og ungmönnum. Þessar rannsóknir hafa m.a. reynst sveitarfélögum notadrjúgar við stefnumótun í málaflokkum og fjölmörgum öðrum er vinna með börnum og ungmönnum. Evrópuráðið og Evrópusambandið leggja áherslu á að efla æskulýðsrannsóknir. Það sama á við um fjölmörg önnur lönd.

Fjárveitingar

Framlög til mennta- og menningarmálaráðuneytis á fjárlögum 2010 eru 60,4 milljarðar króna af 560,7 milljarða heildarútgjöldum ríkissjóðs. Þar af er um 10,1 milljörðum króna varið til menningarmála eða um 16,8% af heildarfjárveitingu til mennta- og menningarmálaráðuneytis. Ef afnotagjöld til Ríkisútvarpsins eru ekki talin með þá eru framlög til menningarmála 6,9 milljarðar eða um 11,4 % af heildarfjárveitingu til mennta- og menningarmálaráðuneytisins.

Ýmis framlög til menningarmála

Í fjárlögum eru fjárlagaliðir sem mennta- og menningarmálaráðuneyti ráðstafar, að hluta eða að öllu leyti, á grundvelli umsókna til ýmissa verkefna á sviði lista og annarrar menningarstarfsemi. Einkum er um að ræða framlög til verkefna sem ekki heyra undir sjóði á vegum ráðuneytisins. Um er að ræða eftirtalda fjárlagaliði og fjárveitingar til þeirra árið 2010.

<u>02-919 1.98, Söfn, ýmis framlög menntamálaráðuneytisins</u>	.
Styrkveitingar á grundvelli umsókna sem ekki falla undir safnasjóð	16.800 þús. kr.
<u>02-983 1.10, Fræðistörf</u>	
Styrkveitingar á grundvelli umsókna	9.100 þús. kr.
<u>02-984 1.98 Norræn samvinna</u>	
Samningar og styrkveitingar á grundvelli umsókna	12.000 þús. kr.
<u>02-999 1.98 Ýmis framlög menntamálaráðuneytis</u>	
Samningar og styrkveitingar á grundvelli umsókna	34.500 þús. kr.